

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Antonini Liberalis Transformationum congeries

Antoninus <Liberalis>

Basileae, 1568

VD16 A 2960

M. Antonini Imperatoris de vita sua, Liber VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70288](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70288)

M. ANTONINI IMPE-
ratoris de *vita sua*, Liber VI.

Natura vniuersi suo gubernatori o-
bediens est, ac bene composita:
quæ verò eam gubernat mens, nullam in
seipsa habet malè agendi causam: quip-
pe nihil ei inest vitij, neq; peccat, neque
ab ea quicquam læditur: omnia verò se-
cundum eam fiunt atq; perficiuntur.

Nullò pone in discrimine, algénsne
an calens, dormituriens an somni satur,
malè an bene audiens, moriens an aliud
quid agens id facias, quod te decet: quã-
do mors etiam vna est earum actionum,
quæ ad vitam referuntur. Sufficit igitur,
ea etiam imminente, id quod instat, be-
ne collocare.

Intrò respice. Nullius rei neque pro-
pria qualitas, neque id quod ei debetur,
te fallat.

Omnia quæ subiecta sunt, celerrimè
mutàtur, & aut in halitum resoluuntur,
siquidem sit compacta eorum substantia,
aut dissipantur.

Mens vniuersi gubernatrix scit quo-
modo se habeat, quid agat, & quam ha-
beat materiam subiectam.

Vlciscendi ratio optima est, ne similis
 fias eius qui iniuriam fecit.

Vno hoc te oblecta, inq; vno hoc ac-
 quiesce, vt ab vna societatis humanæ tuæ
 dæ causa suscepta actione, ad aliam trá-
 seas, Dei memor.

Princeps hominis pars est ea, quæ se-
 ipsam excitat atq; ciet: seq; talem, qualé
 vult efficit: præstatq; vt ea quæ eueniūt,
 talia, qualia ipsa vult, sibi videantur.

Omnia secundum naturam vniuersi
 sunt: neque enim possunt fieri secun-
 dum aliam aliquam, siue extrinsecus
 circundantem, siue inclusam, siue foris
 suspensam.

Vniuersum aut confusio quædam est,
 & contextus fortuitus rerum iterum à
 se diuellendarum & dissipandarum: aut
 vnitione, ordine & prudentia constat.
 Si prius illud verum est, quid est cur cu-
 piam inani huic colluiei & mixturæ im-
 morari? quid aliud experendum, quàm
 vt in terram vtcunq;, redigar? quid per-
 turbor? quicquid egero, tamen dissipa-
 tio me corripiet. Sin altero modo res ha-
 bet, veneror eum, animoq; cōstanti sum,
 & gubernanti mundum confido.

Cum te rerum præsentium status nō-
 nihil

nihil perturbat, celeriter ad te redi: neq; ultra quàm necesse est, à modo eius quã instituisti cantilenæ discede. Nam eo facilius harmoniam tueberis, si continenter ad eam reuertaris.

Si tibi simul & nouerca & mater esset, illam quidem coleres, & tamen crebrò ad matrem te reciperes. Eadem est tibi ratio aulæ & philosophiæ. Quare ad hãc sæpenumerò reuertere, & in hac acquiesce, quæ efficit, vt & res aulicæ tibi tolerabiles videantur, & tu dum in ijs versaris, ferri queas. Tale est, cùm sic cogitamus de cibis & id genus rebus hoc esse piscis cadauer, illud auis, aut porci: item, Falernum, succum esse exiguum vuluæ: purpuram capillos esse ouiculæ, modico testudinis sanguine imbutos: tum coitum, intestini parui affriktionem, muciq; excretionem, non sine conuulsione. Cogitationes hæ præclaræ sunt: nam rem ipsam attingunt, ac pertranseunt, vt qualis ea sit, cerni possit. His per omnem vitam vtendum est: ac sicubi res quammaximè videretur comprobata digna, tegumentis est nudanda, vt & eius in conspectum veniat vilitas: & id quo se ostentabat, ei

bar, ei adimatur. Etenim fucus, impostor est callidissimus: ac tum maximè in fraudem inducit, cum quis maximè se res ferias & dignas tractare putat. Vide igitur, quid de hoc Crates, quid Xenocrates dicat. Pleraq; eorum, quæ vulgus admiratur, si sub habitu aut natura continentur, ad latissimè patentia genera reuocantur: vt lapides, vt ligna, ficus, vites, oleæ. Quæ sub arctioribus aliquanto, ad animata: vt greges, armenta. Si qua paulò plus haberent gratiæ, hæc ad ea reducuntur quæ comprehenduntur sub anima ratione prædita, non quidem vniuersali, sed quatenus artes tractat, aut alias facultates: aut ipsa per se æstimantur: vt, quidnam esset, possidere multa mancipia. Qui verò animum ratione præditum cum omnibus suis facultatibus, ciuilibusq; cœtus studio veneratur, reliquarum is rerum nullam curat: sed omnibus postpositis, suum animum ita affectum, atque ita se mouentem vt rationi & ciuili societati congruit, cōseruat: cognatoq; genio in hac re inseruit. Quædam iam sunt, quædam mox existent: quin & eius quod fit, pars iam nunc aliqua euanuit. Fluxus & alterationes continenter mundum renouant:
quemad-

quemadmodum infinitum æuum temporis ad siduo lapsu nouum subinde red-
ditur. In hoc itaque flumine quisnam ea
quæ præterferuntur, ac quibus insistere
non possit, honore aliquo dignetur? is
quidem perinde agat, ac si quis vnum de
præteruolatibus passerulis diligere in-
cipiat, atque is iam è conspectu eius abie-
rit. Ita se & vita vniuscuiusque hominis
habet, vt halitus à sanguine sublatus, &
aër inspiratus. Quale enim est quod se-
mel animam attrahimus, & efflamus, id
quod identidem facimus: tale etiam est,
quòd omnè respirandi facultatem, quã
heri aut nudiustertius nati accepimus,
eò reddimus vnde accepimus. Quòd ve-
getamur more stirpium, respiramus mo-
re pecudum & ferarum, quòd visis affi-
cimur, quòd appetitionis causa moue-
mur, quòd cõgregamur, quòd nutrimur:
omnia hæc non maiori sunt in precio po-
nenda, quàm quòd excernimus cibi re-
crementa. Quid igitur honore dignum
est? num plausus? nequaquam. Ergo ne
laus quidem populi, quæ nihil est aliud
quàm plausus linguarum. Sublata igitur
etiam gloriola, quid restat quod suspicia-
mus & veneremur? Equidem hoc ceseo,

vt quemadmodum facti instructiq; à natura sumus, ita moueamur. Eò nos etiam diligentia opificum, & artes ducunt. Omnis enim ars huc collimat, vt id quod paratum est, aptum sit & idoneum ad opus, cuius operis causa paratum est. Idè quærit vinitor, idem qui pullos equorū domat, idem qui canes educat. Ergo & institutio primæ ætatis & doctrina eò cōtendunt: isq; finis est, quem expetere debeas. Hunc consecutus, nihil est in alijs reb. quod sis tibi quæsiturus. Quòd si pergas alia etiã expetere, neq; liber eris, neque tibi sufficies ipse, neq; eris affectuū vacuus: necessariò enim inuidebis, emulaberis, sinistra suspicaberis de his qui illa tibi adimere possunt, insidiaberis ijs qui id quod magni sit à te possidēt. Omnino enim necesse est eū esse animo perturbato, q̄ ista desiderat: sepe etiã deos incusare. Qui verò mētē suā reueretur atq; colit, is & sibi ipsi probabitur, & cum cœtu hominum bene ei conueniet: cūque dijs consentiet, id est, laudabit quæcunque ij distribuunt & ordinauerunt. Infrā, super, atque circum te motus sunt elementorum. Motus verò virtutis in eorum nullo est: sed diuiniore quadā, & ad
 intelli-

intelligendū difficili via procedit. Vide quid agant homines. Eos qui eodem cū ipsis viuunt tempore, laudare nolūt: ipsi verò à posteritate laudari, magnum existimant: nimirū ab ijs quos neq; viderūt, neq; videbunt vnquā. Id verò haud multo aliud est, quàm si doleret ipsis non à prioris etiā ætatis hominib. se laudatos esse. Nō, si quid assequi industria tua nequis, id à nullo posse apprehēdi homine existima: sed quicquid homo potest, quicquid ei cōuenit, id & tibi cōcedi iudica. In palēstra si quis vnguibus aduersarium laniauit, aut capite incusso ferijt, non indignamur, neque offendimur, neque infidiarum suspectum habemus: cauemus quidem nobis ab eo, non vt ab hoste, neque sinistrum quid de eo suspicamur, tantū placidè eum declinamus. Id fieri debet etiā in reliquis vitæ partibus, vt idem de alijs sentiamus, quod de ijs cum quibus colluctamur: possumus enim (vt dixi) citra suspicionem & odium ab ijs cauere, & eos vitare. Si quis me redarguere potest, & demonstrare, quòd non rectè sentiam, aut agam, læto animo sententiam mutabo: veritatem enim quæro, quæ nemini vnquā damno fuit: dam-

damnum autem facit, qui in errore & ignorantia sua permanet. Ego, quod est mei officij, ago: cætera me non auellunt. Aut enim anima aut ratione carent, aut viæ ignara errât. Animantia rationis expertia, tum omnes eiusmodi res & subiecta, magno & liberali animo sunt usurpanda tibi: nempe ratione prædita. Homini- bus verò, vt ipsis quoq; mente instructis, ratione societatis habita utere. In omni verò negotio deos comprecare: neque sollicitus esto, quantum temporis spacium tibi ad agendum detur: sufficiunt enim vel tres huiusmodi horæ. Alexander Macedo, agasque eius, mortui in idem sunt redacti. aut enim assumti sunt ad mentem mundi eam, qua sati sunt reliquorum animi: aut dissipati sunt in atomos, vnus perinde atque alter. Cum animo tuo considera, quàm multa vnico temporis momento fiant in vniuscuiusque nostrum cum animo, tum corpore: ita fiet vt non mireris, quòd longè plura, imò verò omnia quæ in mundo hoc fiunt, simul extent. Si quis à te quærat, quomodo sit nomen Antonini scribendū: nonne singulatim omnes litteras proferres? Quid ergo si qui irascitur, num vicissim
tu

tu quoque stomachaberis? nō potius numerum inibis placidè singularum rerū? Itaq; etiam hīc memento, suis omne officium quibusdā constare numeris: quos si imperturbatos seruaueris, neq; indignantibus alijs ipse quoq; indigneris re-
cta via id quod proposuisti, perficies.

Inhumanum esse videtur, hominem impedire, ne ad ea feratur quæ ei vtilia & cognata videntur. Atqui id tu ne faciant prohibes quodammodò, dum iniquo animo fers eos delinquere. Ferunt enim utique ad id, quod naturæ suæ coniunctū & vtile putant. Sed res non ita habet. Id itaq; ostende eis, & doce citra indignationem. Mors finem imponit sensuum, motus, & cogitationum officijs, animūque à corporis ministerio liberat.

Turpe autem est in hac vita, in qua corpus tuum labori non succumbit, animū tuum elanguescere. Vide ne à præsentī statu deiectus obruaris. Potest enim hoc fieri. Itaq; conserua te ipsum simplicem, bonum, integrum, grauem, apertum, iusticiæ studiosum, pium erga deos, benignum, humanum, ad officium tuendum fortem: annitere vt talis permanear, qualem te facere voluit philosophia: venera-

q re

re deos, salutem hominibus affer. Breue est vitę in terra degendę tempus: omnif- que eius fructus, sancta animi constitu- tio, & actiones communitati hominum vtilis. Omnia, vt decet Antonini disci- pulum, age. Quę fuerit eius in agen- do secundum rationem firmitas, quę v- bique æqualitas, quę sanctitas, memen- to: quę vultus serenitas, ac comitas. Quantus ille glorię contemptor, quod eius in percipiendis rebus studium: cum nihil prætermitteret, nisi prius accura- tē perspexisset, ac cognouisset. Vt rulerit iniuste ipsum repræhēdentes, neque conuicium his reposuerit: vt nihil pro- peratē aut cupidē aggressus sit: vt calū- nias non admiserit: vt diligens fuerit mo- rum actionūque examinātor: non ob- trectator, non meticulosus, non suspicio- sus, non sophista. Quām paucis fuerit contentus: vt domo, lecto, veste, cibo, famulatu. quām tolerās laborum, quām leni animo: vt tempus vsque ad vespē- ram propter victus tenuitatem egerit, i- ta vt ne excernere nisi consueta hora o- pus ei esset. Quę eius in amicitia fuerit constantia, & æquabilitas: quomodo tulerit eos qui ipsius sententiam liberē
 impu

gnarent: gauisusq; fuerit, si quis melius aliquid ostenderet. Qua ille deos religione coluerit, citra superstitionem, recordare: vt tibi quoque vltima hora, perinde, atque is fuit, rectè tibi cōscio adueniat. Expergiscere, & te ipsum reuoca, somnoq; discusso cogitans quæ te in somnia perturbarint, vigilans ea intueri, vt illa inspexisti. Ex corpusculo & anima consto. Corpusculo nihil interest inter res: neque enim potest discrimen statuere. Rationi autem inter ea discrimen nullum habetur, quæ nō sunt ipsius actiones: has verò omnes in sua habet potestate. Quod ipsum tantum est de presentibus accipiendum, præteritæ enim & futuræ animi actiones, ipsæ quoque nullum habent iam discrimen. Manui ac pedi, dum suum agunt officium, nullus est præter naturam labor: ita homini quoque ea agenti quæ ipsius sunt partium, nullus est præter naturam labor: ergo ne malum quidem. Quot voluptatibus, ac quantis frui contigit latronibus, cinædis, parricidis, tyrannis? Nonne vides, vt qui sordidas profitentur artes, vsq; ad certum finem se priuatis hominibus accommodent? nihilo-

minus tamen suę artis rationem retinēt, neq; ab ea decedere volunt. Nōne autē turpe sit, si architectus & medicus magis suę artis rationē reuereatur: quàm suam homo, quę quidem ei est cum Deo communis? Asia & Europa, anguli sunt mundi: vniuersum mare, gutta mundi: Athos, glebula mundi: omne instans tempus, punctum est æternitatis. Omnia sunt parua, mobilia, interitui obiecta: omnia inde veniunt, profecta à principe vniuersi, aut per consequentiam. Erenim rictus leonis, lethalia venena, omniaque maleficia (vt spina, cœnum) pulcrarum & bonarum rerum sunt additamenta. Non igitur ea aliena ab eo quod colisimaginare, sed fontem omnium rerum considera. Qui præsentia cernit, omnia vidit quæ ab æterno fuerunt, & in infinitum vsq; erunt. Omnia enim sunt eiusdē generis, & conformia. Sæpenumero cogita de omnium in hoc vniuerso rerum connexu, mutuaq; affectione. Quodam enim modo omnia inuicem sunt implicata, eaq; ratione amica mutuò. Aliud enim ex alio consequitur, propter constantem motum, ac conspirationem & vnitionem (vt ita dicam) substantię. Qui
bus

bus negocijs addictus es sorte tua, his te accommoda: & quibus te hominibus factum adiūxit, eos amore, idq; vero, prosequere. Organa, instrumenta, vasa, quū id agunt cuius gratia sunt adornata, bene habēt: & quidem is qui ea parauit, abest ab ipsis. At in his quæ natura continentur, remanet, intusq; est vis ea paratrix. itaq; tanto magis honoranda est: & existimandū, si secundum eius voluntatem agere perseueres, omnia tibi secundū mēte esse: idēq; de alijs hominib. omnib. intellige. Quodcunq; ex ijs reb. quæ extra te, neq; in tua voluntate sunt positæ, tibi proposueris, boni vel mali nomine, id si vel ut malū tibi cōtingat, vel si, cū pro bono ducas, adipisci non possis, efficiet ut & deos incuses, & odio habeas homines qui in causa sunt, aut eo certè nomine suspecti habētur, q. vel malum hoc habeas, vel bono careas. Propter hanc rerū differentiam, quā ipsi statuimus, fit, ut multa peccemus. Quod si sola ea quæ in nobis sunt posita, bona & mala tractaremus, nihil causę restaret cur aut Deū incusaremus, aut cum hominib. inimicicias suscipereamus. Omnes ad eundem finem & effectum agimus: pars scientes, & certo ordine:

dine : pars inscij. Quemadmodum & dormientes Heracletus (ni fallor) dixit esse operarios , qui adiuuent suâ operâ hæc quæ in mundo fiunt. Alius autem alia ratione id opus adiuuat. superuacanea opera est eius qui reprehendit, & reniti conatur ijs quæ fiunt, eaq; rescindere: nam & hoc vtitur mûdus. Proinde animum aduerte, in quorû tu te numero reputes. Nam administrator huius vniuersi, vtiq; te vteretur rectè, & accipiet te inter cooperarios. Tu verò ne sis huiusmodi eorum pars, qualis est in fabula vilis ille & ridiculus versus, cuius mentionem Chrylippus facit: Sólne pluuię munia obire cupit, aut Æsculapius terræ frugem ferentis? Quid verò sidera, an' nõ diuersa quidem singulis est actio, quæ tamen ad commune opus conferat? Quod si de me & his quæ mihi euenire debuerunt, dij consultaerunt, rectè nimirum mihi consuluerunt. Nam Deum sine cõsilio agentē ne cogitare quidem facile est: quæ aut fuisset causa, propter quam malè mihi consultum voluisset? quid inde ad deos, & ad vniuersum (cuius maximè habet rationem) fructus rediisset? Sin de me priuato nihil consultaerunt, at de vniuerso

vniuerso vtique rationes duxerunt: ex quo cum ea consequuntur quæ mihi eueniunt, non debet me eorum pœnitere. Sanè de nulla re eos consilium inire, impium est credere: aut ne sacrificandum, ne precandum, ne iuradum quidem, neque quicquam eorum faciendum, quæ singula tanquam cum præsentibus & vnâ viuentibus dijs agimus. Sed tamen si nihil illi de nobis statuerunt, licet mihi de meipso consilium capere, ac de meâ utilitate deliberare. Vtile autem est vnicuique id, quod est naturæ eius & constructioni consentaneum. At natura meâ rationis est compos, & ciuili cœtui accommodata. Ciuitas mihi est & patria, quatenus quidem Antoninus sum, Roma: quatenus homo, mundus. hæc igitur tantum mihi sunt vtilia, quæ his ciuitatibus conducunt. Quæ singulis eueniunt, ea profunt vniuerso: id erat satis scire. Sed & hoc addendum, quod si animaduertere velis, vbique videbis: quæ homini, aut alijs hominibus * Sed nunc vocabulum Vtilis accipiamus latius, vt etiam medijs rebus pateat. Quæ in theatro aut similibus locis vides, ea quum semper eadem spectentur,

& vniformia, spectaculi satietatem afferunt. Id etiam de tota vita sentiendum. Omnia enim superiora & inferiora eadem sunt, & ex iisdem causis extiterunt. Quò vsq; igitur? Adfiduò omnis generis homines considera, qui ex omnis generis professionibus & nationibus mortui sunt: ita vt etiam vsque ad Philistionem, Phœbum, & Origanionem descendas. Hic sanè cogitandum, idem euenturum nobis, quod accidit tot eloquentibus oratoribus, tot grauibus philosophis: Heracleto, Pythagoræ, Socrati: tot Heroibus prius, deinde tot ducibus, tyrannis: tum Eudoxo, Hipparcho, Archimedi, alijs acutis ingenijs, magnanimis, laboriosis, callidis, contumacibus: his ipsis qui caducam hanc & in dies durantem vitam hominum subsannarunt, vt Menippo & similibus. Hos omnes cogitandum est dudum esse mortuos: quid autem mali inde habent? Quid hi, quorum ne extant quidem nomina? Vnum hoc summi est precij, veritate & iusticia seruata, mendacibus & iniurijs hominibus placidum viuere. Cùm reipsum oblectare vis, cogita virtutes eorum qui viuunt tecum: strenuitatem eius, illius vere-

verecūdiam aut liberalitatem, aut aliud quippiam. Nihil enim est, quòd tantam afferat læticiam, quantam similitudines virtutum in eorum quibuscum viuimus moribus expressæ, ac sese confertim offerentes conspectui. itaq; in promptu habēdæ. Non iniquè fers, tot libras te appendere, & nō trecentas: ita etiam quòd annorum certum, & eo nō maiorem viues numerum, indignari non debes. Etenim vt corporis tantam, quanta tibi est tributa, portionem probas: ita & de tempore annitendum est, nobis vt persuadeamus. Etiam inuitis hominibus, id agendum non est, quod iusticiæ ratio iubet. Quòd si quis vi te impediat, transi ad æquanimitatem, eoq; impedimento ad alterius virtutis opus abutere: memor, tecum exceptione quadã instituere actionem, neq; ea appetere quæ fieri nequeāt. Itaq; is fuit impetus animi tui: cui satisfiat, si id cuius causa citatus es, consequatur. Gloriæ cupidus, alienam actionem pro suo bono reputat. voluptuarius affectu actionem, qua ipse afficitur: mente verò præditus, suam actionem. Licet etiam nihil de his existimare. ipsæ enim res non sunt eius naturæ, vt iudicium nostrum

ἰδία πᾶσι

q 5 effi-

efficiant. Adsuefac te, vt alio docente cogitationes non aliò diuertas, sed rotus animo dicentis sis intentus. Quod aluea ri nò prodest, id ne api quidem prodest. Si nautæ malè gubernent, aut non rectè curentur ægroti, dicunt: Alius erat quærendus, cui me committerem: aut, quomodo hic salutem nauigantibus vel ægrotis fanitatem afferret? * Quàm multiam vnà cum his, quibuscum in mūdum venerunt, ex mundo excefferunt? Morbo regio laborantibus mel amarum videtur: morsis à rabida bestia, aqua est timori: pueris spherula pulcra est. Quid ergo irascor? aut tibi minor vis videtur esse falsitatis, quàm bilis apud ictericum, aut veneni apud morsum à rabioso animali? Nemo prohibebit, quin secūdum rationem tuæ naturæ viuas: neque tibi quicquam accidet, quod sit contra rationem vniuersi. Quales sunt illi, quibus cupimus placere: aut propter quid, quod eis superfit, aut per quas actiones? quàm celeriter æuum omnia absconder:

imò quàm multa iam
nunc occultauit?

M. ANTO-